

Devadesátiny profesora PhDr. Josefa Švancary, CSc.

Připadá mi, jako by to bylo včera, když jsem psal několik slov k příspěvku, který publikoval prof. PhDr. Josef Švancara v Universitas v souvislosti se svými 85. narozeninami. Dnes mohu s velkou radostí přidat pár vět k článku, který vychází při příležitosti jeho devadesátých narozenin.

Naše kontakty jsou vskutku dlouhodobé. Nastoupil jsem na filozofickou fakultu ve stejném roce jako jubilant, v roce 1968, v roce uvolnění, který umožnil působení na FF osobám, jejichž angažmá na akademické půdě již dříve bylo stěží představitelné. Profesor Švancara působí v Psychologickém ústavu dodnes, kromě pětileté přestávky, zapříčiněné vynuceným odchodem do důchodu. Začátkem roku 1990 byl opět povolán na fakultu a okamžitě v plném rozsahu navázal na své předchozí působení. V květnu téhož roku mu byl v rámci rehabilitace přiznán titul docent (úspěšná habilitace v r. 1968 nebyla z politických důvodů uznána) a v roce 1992 byl jmenován profesorem obecné a vývojové psychologie.

Profesor Švancara působí aktivně v psychologii dodnes. V posledních letech se věnoval svým oblíbeným disciplínám, přednášel psychologickou terminologii, zavedl výuku psychologie hudby. Významná je jeho činnost v Kartografickém ústavu, kde propracoval zcela nový psychologický přístup věnovaný percepci mapových údajů apod.

Prof. Švancara bedlivě sleduje odborné časopisy v řadě jazyků, často uvede do rozpaků mladší kolegy obdivuhodnou obeznameností s nejnovějšími poznatky z psychologie.

Největší úctu a obdiv budí jeho osobní vlastnosti. Charakterová pevnost (vyplývající z náboženského zázemí a silného rodinného citění) a konzistentní hierarchie osobních hodnot vyústily v jednoznačné a zásadové postoje. Nikdy neuhnul ze svých stanovisek, nepodlehł často nevybíravému politickému nátlaku. Svoji odbornou erudici nedává na odív, neprosazuje sebe ani své názory. Má dar vyslechnout mínění ostatních a na konci debaty neautoritativním způsobem několika stručnými slovy vystihnout podstatu problému. Přes rozdíl několika generací si současní studenti profesora Švancary váží a akceptují jeho názory.

Text, který následuje, neodráží jen jubilantovo „putování s psychologií“, reflektuje i atmosféru doby a peripetie české psychologie. S noblesou sobě vlastní autor konstatuje, popisuje, charakterizuje. Článek mnohé napoví těm, kteří

situaci znají, pro čtenáře přináší obraz pohybu v konkrétní části české společnosti v posledních šedesáti letech.

Jsmě rádi, že máme možnost se s jubilantem každodenně stýkat, že můžeme čerpat z odborných zkušeností a životní moudrosti profesora Josefa Švancary, který právem náleží do úzké skupiny nejvýznamnějších (nejen československých) psychologů. Přejeme mu zdraví a mnoho energie do dalších let.

Mojmír Svoboda

Putování s psychologií, cestou necestou

JOSEF ŠVANCARA

Úvodem

Název mého článku naznačuje, že cesta k dosažení kvalifikace profesora obecné psychologie a vývojové psychologie, jak je uvedena v mém dekretu z roku 1991, měla řadu peripetií. Pokusím se ve své paměti projít nejméně šesti desetiletími profesních zkušeností na sedmi pracovištích, s jedním předčasným „naplánovaným“ starobním důchodem. Možnosti volby byly zejména v počátečních letech velmi omezené, ne-li nemožné. I když mé životní a profesní zaměření bylo od začátku dost ustálené a pevné, mé cesty k naplnění životních cílů byly namnoze klikaté. Měl jsem vzácné přátele a příznivce, ale také úhlavní nepřátele, jak se říká, kteří mě chtěli poškodit, případně v dané pozici likvidovat; o tom by byla zvláštní kapitola. Neodradilo mě to od pozitivního nadhledu v naplňování života.

Můj ideál psychologie byl od studentských let jistě ovlivněn polyhistorickou odborností mého učitele prof. Mihajlo Rostohara. Nezakotvil jsem pevně v žádném psychologickém směru. Gestaltismus mně byl sice blízký také díky Rostoharovu podání, ale přece jen zůstal pro mne neúplný v pojetí naplnění života. Je třeba vědět, že Rostohar důsledně rozlišoval celostní a tvarovou psychologii, celost byl jeho často užívaný výraz. Od studijních let jsem si psal do jednoho pěkného svazku „svou“ Psychologii; pochopitelně jsem ji nikdy nedokončil. Úměrně tomu, jak nabíhala odborná témata na různých pracovištích, seznamoval jsem se postupně s dalšími teoriemi a metodami. Z určitého hlediska jsem se příliš rozbíhal do široka. (Něco takového jsem si uvědomoval na šíři prací Roberta Konečného). Na rozdíl od velmi otevřených kontaktů s Rostoharem i s Konečným jsme ve studentském období vždy nechápali zdrženlivé osobní vztahy prof. Viléma Chmelaře. Avšak po celá další desetiletí jsem se s ním pak